

Heksenkind – Monica Furlong

In een middeleeuws dorpje op een eiland bij Schotland woont een meisje dat Leana heet. Ze wordt opgevoed door haar grootmoeder, maar als die sterft is er niemand meer om voor Leana te zorgen. Juniper biedt aan haar in huis te nemen. Juniper is anders dan andere mensen en woont in haar eentje buiten het dorp. Er wordt gefluisterd dat ze een heks is. Leana is verschrikkelijk bang en wantrouwig. Zou Juniper echt een heks zijn?

Over de auteur: Monica Furlong groeide op in Londen en studeerde filosofie en theologie. Ze werkte als journaliste voor de Daily Mail en was vervolgens producente van religieuze programma's bij de BBC. In 1978 besloot ze zich volledig toe te leggen op het schrijven van boeken.

Ze schreef vele boeken voor volwassenen, zowel fictie als non-fictie. Monica Furlong is onder andere geïnteresseerd in woestijnen, kluizenaars, magie, psycho-analyse en feminisme. In verband met deze interesses bezocht ze diverse woestijnen en onderzocht aldaar de culturen en reisde naar Australië om zich te verdiepen in de Aboriginals.

Voor kinderen schreef ze Heksenkind (Wise Child) en Juniper (A Year and a Day). Beide boeken werden zowel in Engeland als Nederland enthousiast ontvangen door de pers.

Monica Furlong overleed in 2003.

Thema's: anders zijn, (bij)geloof, familie, geneeskunst, heksen, magie, Schotland, verleden, vervolging, vooroordelen

De lessuggesties passen bij de volgende vakken: Nederlands, aardrijkskunde, algemene natuurwetenschappen, biologie, Engels, geschiedenis, levensbeschouwing, maatschappijleer, moderne vreemde talen

Lessuggesties

Doelgroep: 'Heksenkind' is geschikt voor 11+. Onderstaande opdrachten zijn bedoeld voor leerlingen van groep 8 van het basisonderwijs tot en met klas 3 van het voortgezet onderwijs.

Tijdsinvestering: Afhankelijk van de gekozen opdrachten variërend van een half lesuur tot meerdere uren.

Uitvoering: Klassikale of individuele start, vervolginvulling zowel individueel als in groepjes mogelijk.

Introductie

- Verdeel de klas in twee- of drietallen en geef ze een groot stuk papier. Boven aan het vel papier schrijven ze het woord heks. Daarna gaan ze overleggen over onderstaande vragen en schrijven ze hun antwoorden op.
 - Wat is de definitie van het woord heks?
 - Bestaan heksen?
 - Hoe zouden heksen eruit zien (maak een tekening)?
 - Wat zijn de eigenschappen van een heks?
 - Wie werden heksen genoemd?
 - In welke tijd kwam het het meest voor dat mensen van hekserij werden beschuldigd?
 - Waar woonden heksen?
 - Noem een aantal bekende (bedachte) heksen.
 - Voeg daarna twee groepen bij elkaar en laat ze hun gemaakte werk vergelijken. Vraag daarna een aantal leerlingen om plenair te vertellen wat de verschillen en overeenkomsten tussen de twee heksenposters waren. Hang daarna de posters op zodat iedereen ze kan zien.
 - Toon de omslag van het boek *Heksenkind* van Monica Furlong aan de leerlingen. De term heksenkind slaat op het meisje dat op de omslag van het boek staat. Kun je zien dat zij een heks is? Waaraan wel of waarom niet? Lijkt ze op de tekeningetjes die door de leerlingen zijn gemaakt en op hun poster is opgenomen?
 - Lees daarna de flaptekst en laat de leerlingen een voorspelling maken over het verloop van het verhaal.
- Alternatief: Een leerling die het boek al gelezen heeft, kan er met behulp van een powerpoint of een prezi een presentatie over geven. Let erop dat de leerling niet te veel van de inhoud verklapt, maar wel de sfeer van het verhaal overbrengt.

Uitvoering

Maak een keuze uit de onderstaande lessuggesties en leid deze in bij de leerlingen.

De moeilijkheidsgraad van de lessuggesties wordt aangeduid met de volgende symbolen:

Suggestie 1: Fragmenten

In bijlage 1 bevinden zich 2 fragmenten uit het boek met bijbehorende vragen. Lees de fragmenten uit het boek en beantwoord de vragen.

Suggestie 2: Leesverslag

Lees het hele boek *Heksenkind* en maak er een leesverslag van. In bijlage 2 vind je een format voor zo'n leesverslag. Overleg met je docent of deze lijst voldoet aan de eisen die hij/zij stelt aan een leesverslag.

Suggestie 3: De Britse eilanden

Het boek *Heksenkind* speelt zich grotendeels af in Dalriada, wat tegenwoordig Schotland heet. Juniper komt oorspronkelijk uit Cornwall (het uiterste zuidwesten van Engeland) en Finbar, de vader van Leana reist met zijn schip langs Ierland en komt soms zelfs in Bretagne (Frankrijk) terecht.

Opdracht:

Maak een spel waarbij je de Britse eilanden (Groot-Brittannië en Ierland) rond reist. Lees de opdracht eerst in zijn geheel door. Denk dan goed na over de vorm en de spelregels en begin vervolgens met het maken.

De kaart: Neem een kaart van de Britse eilanden en print die zo groot mogelijk uit. Plak die print op een stuk hard karton. Bedenk een route die loopt van Cornwall, via Schotland langs Ierland naar Bretagne. Neem een vel met ronde plakkers en schrijf daar de nummers 1 t/m 50 op met een zwarte vitstift. Plak de nummers op de route.

Je kunt een rondreis maken, waarbij je op dezelfde plaats begint en eindigt, maar je kunt ook een ander eindpunt nemen.

De pionnen: Je kunt als pionnen een aantal 'voertuigen' gebruiken die in het boek voorkomen, zoals: een bezemsteel, Tillie de ezel, Bran de pony of de *Drie-eenheid* het schip van Finbar. Wanneer je het te lastig vindt om die te maken, kun je ook gewoon pionnetjes nemen uit een spelletjesdoos.

De spelregels: Bedenk je eigen spelregels om je verhaal spannend te maken. Hier zijn een paar tips:

- Je kunt vragen of opdrachten bedenken die bij een nummer op de kaart horen. De speler moet de vraag/opdracht goed doen voordat hij verder mag.
 - Je kunt de spelregels van bijvoorbeeld ganzenbord gebruiken.
 - Je kunt elementen uit het boek verwerken. Bijvoorbeeld: Leana wordt door Maeve weggelokt bij Juniper (ga 5 plaatsen terug), Juniper wordt opgesloten in de gevangenis (sla 2 beurten over), Colman komt langs (ga 3 plaatsen vooruit).
- Eventueel kunt u de kaart van bijlage 4 gebruiken voor het spel. Hij moet dan wel sterk vergroot worden.

Suggestie 4: Religies

In het boek wordt duidelijk dat Juniper niet echt bij het dorp hoort, ze woont er een eind buiten en ze gaat niet naar de kerk. De mensen in het dorp noemen haar een *cailleach* (heks) en vertellen soms rare verhalen over haar, maar als er iemand ziek of gewond is, dan vragen ze wel om haar hulp. Alleen de christelijke priester Fillan heeft echt een hekel aan haar. Hij meent dat Juniper het christelijke geloof tegenwerkt door meer te vertrouwen op de natuur en haar intuïtie dan in God.

Er zijn een heleboel verschillende religies in de wereld. De vijf grootste zijn: het Christendom, de Islam, het Jodendom, het Boeddhisme en het Hindoeïsme. Binnen deze religies zijn een heleboel verschillende stromingen. Er zijn ook veel andere, kleinere religies.

Opdracht

Maak een muurkrant over verschillende religies. Kies in elk geval de twee religies die in het boek een belangrijke rol spelen, namelijk het Christendom en het druidisme. Kies daarnaast nog twee van de grote religies en ook nog een kleinere. Een lijst met alle religies kun je vinden op [deze website](#).

Verwerk in je muurkrant in ieder geval de volgende aspecten:

- verschillende stromingen binnen de religie
- belangrijke mensen uit de religie
- waar de religie het meest voorkomt
- de belangrijke plaatsen voor de religie
- het aantal aanhangers van de religie

- de oorsprong van de religie (wanneer en waar is het begonnen)
- de belangrijke leefregels van de religie
- de belangrijkste rituelen
- de feestdagen

Suggestie 5: Astronomie

Leana leert bij Juniper over het heelal, de sterren en de planeten: astronomie dus. In de tijd van Leana en Juniper wisten de mensen veel minder over het heelal dan wat we nu weten.

Opdracht:

Maak een model van ons zonnestelsel. Je kunt kiezen voor een 2D of een 3D-model. Jouw model hoeft niet in de juiste verhouding te staan met het echte zonnestelsel. Zoek belangrijke gegevens en afbeeldingen van de verschillende planeten. Geef ook aan waar de planetoïdengordel zich bevindt.

In bijlage 3 vind je een tabel met gegevens die je kunt opzoeken over de zon en de planeten van ons zonnestelsel. En hier is een [handleiding](#) voor hoe je het zonnestelsel kunt maken.

- Als de termen 2D en 3D niet bekend zijn, dient u die natuurlijk uit te leggen

Alternatieve opdracht

Maak een schaalmodel van het zonnestelsel. Dat betekent dat de afstand van een planeet tot de zon in het model in dezelfde verhouding moet staan als in het echt. Ook de grootte van de planeten moet in verhouding staan tot de werkelijkheid. [Dit werkblad](#) helpt je bij deze opdracht.

Suggestie 6: Engels in het Nederlands

Leana moet Engels leren van Juniper. Eerst vindt ze dat maar niks, want wat heb je nou aan Engels als je zelf in Schotland woont? Maar later ontdekt ze dat het toch wel handig is om meerdere talen te kunnen spreken.

Tegenwoordig is Engels een wereldtaal: het wordt over de hele wereld door honderden miljoenen mensen gesproken. Ook in het Nederlands gebruiken we veel Engelse (leen)woorden.

Opdracht:

Verzamel tien folders van verschillende soorten winkels zoals een supermarkt, drogist, speelgoedwinkel, bouwmarkt, meubelzaak, enz. en zoek naar advertenties waarin Engelse woorden gebruikt worden. Knip de hele advertentie uit en onderstreep of markeer de Engelse woorden. Plak de advertentie op een vel papier en schrijf daarnaast de advertentie zonder Engelse woorden. Wat valt je op? Is het lastig om voor sommige woorden Nederlandse alternatieven te vinden?

Suggestie 7: Gedichten

Leana leert bij Juniper veel gedichten uit haar hoofd.

Er zijn verschillende soorten gedichten: gedichten die rijmen en een vast ritme hebben (die zijn makkelijk uit het hoofd te leren) en gedichten die niet rijmen en geen vast ritme hebben. Een bijzonder soort gedicht is een acrostichon: als je de eerste letter van elke regel bekijkt dan vormen die van boven naar onder een naam. Ken je soms een beroemd acrostichon?

Opdracht

Schrijf een acrostichon voor de namen van Leana en Juniper. Zorg ervoor dat het gedicht ook echt iets zegt over de personages. Jouw gedicht hoeft niet per se te rijmen, maar het is superleuk als dat wel lukt.

Als je meer uitdaging wilt kun je het gedicht ook in een andere taal schrijven!

- Het Wilhelmus is een acrostichon. Eventueel kunt u het volkslied als voorbeeld aan uw leerlingen tonen.

Suggestie 8: Kruiden

Juniper en Leana gebruiken veel kruiden: de meeste voor het maken van medicijnen, maar ze worden ook gebruikt voor het maken van thee, het verven van stoffen of het laten geuren van het badwater.

“In de binnenste segmenten van het wiel stonden de kleinere kruiden en de kruiden die Juniper het meest gebruikte – ogentroost, polei, sleutelbloem, viooltje, kamille, marjolein. [...] Daarachter stonden de grotere planten – lavas, moederkruid, lievevrouwebedstro, boerenwormkruid, bernagie, iris, lelie, vingerhoedskruid, goudsbloem, smeewortel, ijzerhard, hyssop, rozemarijn, alsem, lavendel en citroenkruid. [...] Achter deze planten, aan de rand van het wiel, stonden een paar ruig uitzijnde planten waar je maar liever snel overheen keek – nachtschade, bilzekruid, doornappel, papaver, mandragora.”

Opdracht

Maak een lapbook met informatie over de verschillende kruiden die genoemd worden in het boek op bladzijde 37. Kies er minstens 12 van.

In [dit filmpje](#) wordt uitgelegd hoe je een lapbook maakt. Let op: het filmpje is in het Engels, maar door goed te kijken kun je zelf zien hoe je een lapbook maakt.

Op [deze website](#) vind je allemaal vouwboekjes die je kunt gebruiken voor je lapbook.

Suggestie 9: Rechtspraak

Aan het eind van het boek wordt Juniper beschuldigd van het veroorzaken van een strenge winter en het uitbreken van de pokken door het gebruik van magie. Ze wordt hiervoor gearresteerd en er volgt een rechtszaak. Er worden getuigen gehoord, maar Juniper zelf mag niks zeggen ter verdediging. Er zijn geen advocaten.

Opdracht

Speel de rechtszaak van Juniper na, maar dan zoals het tegenwoordig in Nederland gehouden zou worden. (Let op: dat is zeker anders dan hoe je het in Amerikaanse films ziet!)

Personen

- De verdachte (Juniper)
- De advocaat van de verdachte
- Getuigen / deskundigen vóór de verdachte
- De openbaar aanklager (officier van justitie)
- De benadeelde (Fillan)
- De advocaat van de benadeelde
- Getuigen / deskundigen vóór de benadeelde
- De rechter

Verdeel de rollen. Beide partijen moeten met argumenten en bewijzen komen waarom de verdachte (Juniper) al dan niet schuldig is aan het veroorzaken van het slechte weer en de uitbraak van de pokken. Hoe luidt het oordeel van de rechter in jullie rechtszaak?

Op [deze site](#) kun je zien wat de volgorde is van een strafzitting in Nederland en er staat ook op wat de verschillende partijen wel en niet mogen doen.

Suggestie 10: Hoe gaat het verder

Aan het eind van het boek ontsnappen Juniper en Leana uit de gevangenis en worden ze gered door Finbar, de vader van Leana. Leana zegt dat ze zeker weet dat ze een *doran* wil worden. Maar of ze dat ook daadwerkelijk wordt, dat weten we niet.

Opdracht

Kijk in je eigen “glazen bol” tien jaar verder en schrijf hoe het dan met de personages uit het boek *Heksenkind* gaat. Is Leana een *doran* geworden? Hoe is dat in zijn werk gegaan? Wat is er met Juniper, Finbar, Colman en Maeve gebeurd? Worden ze nog achterna gezeten door de priester Fillan? Wonen ze nog in Dalriada of zijn ze ergens anders heen gegaan? Gebruik je fantasie, maar blijf wel binnen de lijn van het verhaal. Schrijf ongeveer 2-3 A4'tjes vol.

- Hiervoor moet het hele verhaal zijn gelezen.

Afronding

U kunt het project afronden door de opdracht van de introductie nog eens over te doen. Is het beeld dat de leerlingen van heksen hadden veranderd?

U kunt ook een dagdeel in laten roosteren waarop de leerlingen hun gemaakte werk kunnen presenteren. Het is leuk als er een plekje in de school / lokaal kan worden gevonden waar het gemaakte werk van de leerlingen tentoongesteld kan worden.

Als aanvulling op suggestie 9 (rechtspraak) kunt u ook met de leerlingen een bezoek aan de rechtbank organiseren. Meer informatie daarover kunt u vinden op [deze site](#).

Bijlage 1: Fragmenten

Hoofdstuk 1 Juniper

bladzijde 7 t/m 12 'En toch was het een avontuur,' zei Morag.

1. Op welke manier verschilt Juniper van de andere vrouwen in het dorp? Noem minstens drie verschillen.
2. Wat is de houding van de dorpingen ten opzichte van Juniper?
3. Leg uit hoe de term *heksenkind* op meerdere manieren op Leana slaat.
4. Welke twee bovennatuurlijke wezens worden genoemd? Waarom zijn de kinderen bang voor deze wezens?
5. Welke voorspelling doet Juniper aan Leana?

Bladzijde 12 'In de daaropvolgende paar jaar...' t/m bladzijde 18 '... maar hield zijn hand stevig vast.'

1. Wat leerden de meisjes vooral op school?
2. Waarom kan Leana niet bij haar tante en oom wonen?
3. Wat houdt 'de veiling' in?
4. Waarom wil Fillan niet dat Juniper Leana in huis neemt?
5. Waarom liegt tante Morag?

Bijlage 2: Leesverslag

Veel scholen en lesmethoden stellen andere eisen aan het maken van een leesverslag. Informeer dus altijd of onderstaande opzet overeenkomt met de ideeën van jouw docent

Opbouw van een leesverslag

- 1) primaire gegevens
- 2) korte samenvatting
- 3) uitwerking
- 4) eigen mening
- 5) bronvermelding

Primaire gegevens: je noteert onderstaande primaire gegevens op een apart blad:

- je noteert eerst de naam van de auteur,
- vervolgens de titel van het boek
- daarna de naam van de uitgeverij
- en de plaats en het jaar van uitgave
- indien vermeld in het boek de eerste druk van het werk
- als het boek een ondertitel heeft vermeld je die ook

Bijvoorbeeld:

Titel: Heksenkind

Auteur: Monica Furlong

Vertaald door: Anneke Koning - Corveleijn

Uitgeverij: Lemniscaat

Druk: Eerste – 1988. Gelezen: Derde druk – 1992

Geef ook aan

- hoe de opbouw van het verhaal is
- Noteer het aantal bladzijden,
- Neem een afbeelding van de omslag in je verslag op en geef aan of er illustraties in het boek staan.

Samenvatting:

Maak een samenvatting van het verhaal van maximaal een half getypt A-4

Uitwerking:

- a. titelverklaring:
Geef aan wat de titel zegt of wat de schrijver daarmee bedoeld kan hebben
- b. motto:
Als het boek een motto heeft, noteer deze dan en leg tevens uit wat deze, volgens jou, met het verhaal te maken heeft
- c. thema:
Waar gaat het boek over? Leg dit in maximaal 3 zinnen uit.
- d. personages:

Leg uit welke personages in het boek een rol spelen en welke eigenschappen deze hebben. Ontwikkelen zij zich gedurende het verhaal?

e. tijd en ruimte:

Is de omgeving of de tijd waarin het verhaal zich afspeelt van belang voor het verhaal?

f. vertelperspectief:

Is er een ik-verteller, een personale verteller, een alwetende verteller?

Eigen oordeel over het boek:

Wat vind je van het boek? Omschrijf het in maximaal een half A-4.

Denk bij het beoordelen van het boek aan de volgende zaken:

- de gebeurtenissen
- de personages
- de opbouw van het verhaal
- het taalgebruik

Bronvermelding: Geef tot slot aan welke bronnen je hebt gebruikt bij het maken van je verslag. Wees daar heel volledig in.

Bijlage 3: Astronomie

Mogelijke gegevens voor de planeten:

<p><i>Naam:</i></p> <p><i>Symbol:</i></p> <p><i>Wanneer ontdekt:</i></p> <p><i>Door wie ontdekt:</i></p> <p><i>Afstand tot de zon:</i></p> <p><i>Grootte:</i></p> <p><i>Atmosfeer bestaat uit:</i></p> <p><i>Unieke kenmerken:</i></p> <p><i>Omwentelingsperiode</i></p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Om zichzelf (dag)</i>• <i>Om de zon (jaar)</i> <p><i>Temperatuur:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Dag</i>• <i>Nacht</i>• <i>Zomer</i>• <i>Winter</i> <p><i>Maan / Manen:</i></p> <p><i>Weer:</i></p> <p><i>Andere bijzonderheden:</i></p>
--

Gegevens voor de zon:

<p>Zon</p> <p><i>Grootte:</i></p> <p><i>Temperatuur:</i></p>

Toestand:

Structuur:

Unieke kenmerken:

Leeftijd:

Andere bijzonderheden:

Bijlage 4: kaart van de Britse eilanden

Topomania.net

Bijlage 5: gebruikte links

Suggestie 4

https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_religies_en_spirituele_tradities

Suggestie 5

http://www.studio5678.nl/werkbladen/WB_Zonnestelsel.pdf

Suggestie 8

<https://www.youtube.com/watch?v=zFVJ2OBMICM> (hoe maak je een lapbook)

<https://www.homeschoolshare.com/lapbook-templates.php> (gratis vouwboekjes voor het lapbook)

Suggestie 9

<https://www.judex.nl/rechtsgebied/strafrecht/de-strafrechter-en-de-strafzitting/artikelen/het-verloop-van-een-strafzitting/>

Een rechtbank bezoeken

<https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Werken-en-opleiding/Rechtspraak-in-de-klas>